
Marketing

---

terytorialny

Miasto i region na rynku

wydanie II poszerzone

Andrzej Szromnik

Marketing

---

terytorialny

<i>G. Mazurek</i>	BLOGI I WIRTUALNE SPOŁECZNOŚCI – WYKORZYSTANIE W MARKETINGU
<i>M. Jaśniok</i>	STRATEGIE MARKETINGOWE NA RYNKU POLITYCZNYM
<i>A. Czubała, A. Jonas, T. Smoleń, J.W. Wiktor</i>	MARKETING USŁUG
<i>H. Edwards, D. Day</i>	KREOWANIE MAREK Z PASJĄ
<i>J. Kall, R. Kleczek, A. Sagan</i>	ZARZĄDZANIE MARKĄ
<i>M. Michalik, B. Pilarczyk, H. Mruk</i>	MARKETING STRATEGICZNY NA RYNKU FARMACEUTYCZNYM
<i>B. Siskind</i>	MARKETING WYSTAWIENNICZY
<i>A. Kaniewska-Sęba, G. Leszczyński, B. Pilarczyk</i>	BADANIA MARKETINGOWE NA RYNKU BUSINESS-TO-BUSINESS
<i>J.D. Lenskold</i>	POMIAR RENTOWNOŚCI INWESTYCJI MARKETINGOWYCH
<i>pod red. R. Kozielskiego</i>	WSKAŹNIKI MARKETINGOWE
<i>W. Grzegorzczak</i>	MARKETING NA RYNKU MIĘDZYNARODOWYM
<i>K. Jasiołki, M. Mołęda-Zdziech, U. Kurczewska</i>	LOBBING Sztuka skutecznego wywierania wpływu
<i>S. Black</i>	PUBLIC RELATIONS
<i>A. Fornalczyk</i>	BIZNES A PRAWO KONKURENCJI
<i>pod red. M. Szwabe</i>	ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI WSPÓLFINANSOWANYMI Z FUNDUSZY PUBLICZNYCH Planowanie i realizacja
<i>pod red. U. Kaliny-Prasznik</i>	REGULOWANA GOSPODARKA RYNKOWA Materiały do studiowania polityki gospodarczej
<i>M. Dziekoński, R. Kozielski</i>	JAK SZYBKO NAPISAĆ PROFESJONALNY PLAN MARKETINGOWY
<i>M. McDonald, I. Dunbar</i>	SEGMENTACJA RYNKU Przebieg procesu i wykorzystanie wyników
<i>T. Maciejowski</i>	NARZĘDZIA SKUTECZNEJ PROMOCJI W INTERNECIE

Pełna oferta wydawnicza jest dostępna na stronie www.profinfo.pl

---

Marketing

---

terytorialny

Miasto i region na rynku

Andrzej Szromnik

wydanie II poszerzone

Kraków 2008

Oficyna
a Wolters Kluwer business

Recenzenci pierwszego wydania
Prof. dr hab. Zofia Kędzior
Prof. dr hab. Tomasz Domański

Projekt graficzny okładki i zdjęcie wykorzystane na okładce
Barbara Widlak

Redaktor
Mirosław Dąbrowski
Joanna Hołdys

Korekta
Iwona Pisiewicz
Joanna Hołdys

Redaktor techniczny
Janina Burek

Skład i łamanie
Wydawnictwo „jak” Andrzej Choczewski

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. 2007, 2008
All rights reserved.

ISBN 978-83-7526-639-9

Wydanie II poszerzone

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. 022 535 80 00

31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. 012 630 46 00

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl

Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

Spis treści

O autorze	9
Wstęp	11
1. Geneza i warunki rozwoju marketingu terytorialnego	13
Marketing terytorialny jako efekt poszerzania i pogłębiania wiedzy marketingowej	13
Pojęcie marketingu terytorialnego.	16
Główne aspekty rozpatrywania marketingu terytorialnego według H. Mefferta	19
Cele marketingu terytorialnego	21
„Miejsce” w marketingu terytorialnym	24
Ogólne warunki i czynniki rozwoju marketingu terytorialnego	27
Marketing terytorialny a inne dziedziny wiedzy marketingowej.	29
Wewnętrzna i zewnętrzna sfera marketingu terytorialnego	32
Marketing własny i obcy jednostki terytorialnej	35
Poziomy marketingu terytorialnego	38
2. Marketing terytorialny jako rynkowa koncepcja pozyskiwania czynników rozwojowych jednostek przestrzenno-administracyjnych	43
Wprowadzenie.	43
Relacje wymienne w marketingu terytorialnym – transfery wartości	44
Czynniki rozwojowe miast i regionów oraz ich źródła	48
System tworzenia i dostarczania wartości w marketingu miast i regionów	51
3. Przesłanki kształtowania orientacji marketingowej jednostek osadniczych	58
Etapy zmian rynkowej orientacji jednostek osadniczych	58
Typologia rynków docelowych w marketingu terytorialnym	61
Założenia kształtowania orientacji marketingowej jednostki przestrzenno- -administracyjnej	64
Terytorialny marketing mix – kompozycja instrumentów marketingowych jednostki osadniczej	70

Organizacja działalności marketingowej w jednostkach przestrzenno- -administracyjnych	78
Diagnozowanie orientacji marketingowej jednostki przestrzenno- -administracyjnej – próba uogólnienia i metoda pomiaru	82
Zarys oceny poziomu i warunków rozwoju marketingu terytorialnego w Polsce	89
Marketingowa orientacja miast w Polsce w świetle badań empirycznych	92
4. Korzyści dla klientów – użytkowników jako podstawa koncepcji produktu w marketingu terytorialnym	110
Wprowadzenie	110
Marketingowa koncepcja produktu	111
Terytorialny produkt mix w literaturze marketingowej	114
Struktura ogólna produktu terytorialnego	118
Kształtowanie marketingowej strategii produktu jednostki osadniczej	126
5. Marketingowy wizerunek jednostki osadniczej	130
Kształtowanie wizerunku miejscowości jako cel marketingowy	130
Image miasta (regionu) – wyjaśnienia terminologiczne	132
Tożsamość miasta (regionu) – pojęcie i struktura	135
Funkcje i typy wizerunku miast i regionów	140
Struktura wizerunku miasta i jego cechy	144
6. Marketing przedsiębiorstwa a marketing regionu – sprzężenie zwrotne	148
Wprowadzenie – przedsiębiorstwo w przestrzeni	148
Region jako terytorialna jednostka społeczno-gospodarcza – nowe cechy, funkcje, orientacje i działania	151
Przedsiębiorstwo a region – próba bilansowania współzależności	153
Zasięg oddziaływania przedsiębiorstwa jako strefa jego przestrzennej identyfikacji	157
Przedsiębiorstwo w organizacji marketingu regionu	160
Przedsiębiorstwo a region – strategiczna gra interesów marketingowych	163
Udziałowcy – realizatorzy marketingu regionu	166
Image przedsiębiorstwa a image regionu – sprzężenie zwrotne	169
Uwagi końcowe	172
7. Partnerstwo podmiotów działających na rynku miast i regionów – koncepcja marketingowa	174
Partnerstwo rynkowe – istota, cechy, rodzaje	174
Relacje i powiązania między podmiotami w marketingu terytorialnym	178
Partnerstwo jako nowy etap rozwoju marketingu miast i regionów	181
Rodzaje partnerstwa i ich strategie w układzie lokalnym lub regionalnym	183
Morfologia partnerstwa terytorialnego	187

Marketingowa strategia partnerstwa podmiotów rynku regionalnego	190
Cykl życia partnerstwa terytorialnego	193
Uwagi końcowe	195
8. Targi jako środek aktywizacji lokalnego środowiska gospodarczego	197
Wprowadzenie.	197
Targi jako otwarta impreza masowa	198
Targi jako rynek zorganizowany	199
Targi jako przedsięwzięcie komercyjne	202
Targi a rynek terytorialny.	204
Targi a korzyści miasta	206
Komercyjna orientacja i profil targów.	209
Zmiany atrakcyjności imprezy targowej – cykl życia targów	212
Uwagi końcowe	215
9. Marketingowe instrumenty oddziaływania na inwestorów zagranicznych – zarys koncepcji marketingu mix miast i regionów	217
Zagraniczne inwestycje bezpośrednie jako przejaw integracji i współdziałania międzynarodowego	217
Inwestycje zagraniczne – uwarunkowania procesu decyzyjnego w przedsiębiorstwie	218
Inwestycje zagraniczne jako nośnik postępu naukowo-technicznego i społecznego – próba oceny plusów i minusów.	221
Determinanty atrakcyjności miasta (regionu) dla kapitału zagranicznego – próba uogólnienia.	224
Marketingowa koncepcja stymulacji inwestycji zagranicznych w miastach i regionach.	226
Marketingowe instrumenty oddziaływania na inwestorów zagranicznych – zarys koncepcji marketingu mix jednostki osadniczej	228
Instrumenty promocyjne miasta (regionu)	233
Struktura centrum decyzyjnego inwestora zagranicznego	237
Warunki skuteczności strategii marketingowych zorientowanych na inwestorów zagranicznych	239
Zakończenie	245
Literatura.	251
Indeks	261

O autorze

Prof. dr hab. Andrzej Szromnik jest kierownikiem Katedry Handlu i Instytucji Rynkowych Akademii Ekonomicznej w Krakowie i wykładowcą w Wyższej Szkole Zarządzania w Rzeszowie. W latach 1988–1994 był dyrektorem Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego. Od 2002 roku pełni funkcję Prorektora ds. Studenckich i Kształcenia Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Jego zainteresowania naukowo-badawcze obejmują problemy marketingu terytorialnego, handlu krajowego i międzynarodowego, inwestycji zagranicznych, marketingu targowego i ubezpieczeniowego oraz zarządzania sprzedażą i merchandisingu.

Jest członkiem Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Komisji Nauk Ekonomicznych PAN Oddział Kraków, rad redakcyjnych czasopism: „Czech Hospitality and Tourism Papers”, „Podnikova Revue” (Słowacja) i Rady Programowej „Nowego Życia Gospodarczego”. Od 1985 roku pełni funkcję prezesa Stowarzyszenia Absolwentów Akademii Ekonomicznej w Krakowie.

Jest autorem i współautorem ponad 300 publikacji, m.in. *Marketing terytorialny jako rynkowa koncepcja pozyskiwania czynników rozwojowych jednostek przestrzenno-administracyjnych*, [w:] *Marketing a aktywność regionów*, red. J. Karwowski, Szczecin 2005; *Koncepcja produktu w marketingu terytorialnym*, [w:] *Marketing terytorialny – możliwości aplikacji, kierunki rozwoju*, red. H. Szulce i M. Florek, Poznań 2005; *Teritorialnij marketing – problemi formuwania marketingowoi strategij mist i regioniw*, Tarnopil 2005 (współaut.). Jest stypendystą DAAD i współpracownikiem m.in. uniwersytetów w Norymberdze, Messynie, Knoxville (USA), Brnie, Bratysławie, Kijowie, Lwowie i Tarnopolu. Prowadzi działalność doradczą i szkoleniową dla przedsiębiorstw, instytucji i samorządów terytorialnych. Zasiada w radach Fundacji Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Fundacji Business & Progress w Krakowie, Fundacji Rozwoju Dializoterapii w Krakowie oraz Stowarzyszenia Kultury Akademickiej – Instytut Sztuki w Krakowie. Jest członkiem Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie.

Wstęp

W rozwiniętej gospodarce rynkowej powiązania podmiotów gospodarczych w dużej mierze sprowadzają się do transakcji kupna-sprzedaży dóbr i usług, w efekcie czego następuje transfer własności między osobami fizycznymi, grupami społecznymi i instytucjami.

Oprócz podmiotów z sektora prywatnego, stosunki rynkowe łączą też podmioty publiczne, w tym jednostki przestrzenno-administracyjne i ich zinstytucjonalizowane grupy. Udział jednostek osadniczych w rynku, ich aktywna postawa w transakcjach kupna-sprzedaży nie budzi współcześnie żadnych wątpliwości. Dowolne miasto lub region, ale także wieś, dzielnica czy osiedle, są nie tylko organizmami społecznymi i jednostkami samorządności terytorialnej, ale także pełnoprawnymi uczestnikami rynku, którzy prowadzą różnorodną działalność, posiadają określone zasoby i wykorzystują je dla dobra mieszkańców. Dopuszczalne są analogie między jednostkami przestrzenno-administracyjnymi a przedsiębiorstwami, między samorządową kadrą zarządzającą a kadrą menedżerską, między wójtami, starostami, burmistrzami i prezydentami miasta a dyrektorami i prezesami firm.

Koncepcja zarządzania jednostkami osadniczymi powinna opierać się na dorobku nauk o zarządzaniu przedsiębiorstwami, a myślenie przedsiębiorcze powinno być podstawą decyzji podejmowanych w instytucjach samorządu gospodarczego. Jest to podstawowy warunek ich rozwoju. Takie podejście zakłada jednocześnie, że zarządzanie miastem, wsią, regionem w warunkach dominacji stosunków rynkowych musi uwzględniać interes klientów – mieszkańców – jako głównej grupy odniesienia. Cały proces zarządzania powinien być więc zorientowany na odbiorców dóbr i usług komunalnych, na ich potrzeby i pragnienia. W działalności jednostek terytorialnych, w procesie podejmowania decyzji zorientowanych na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnych i regionalnych właściwe jest przyjęcie przez organy władzy marketingowego punktu widzenia, którym odpowiada następujący zbiór zasad i reguł praktycznych:

- władze są dla ludzi – ich obowiązkiem jest dbanie o racjonalne zaspokojenie potrzeb indywidualnych i zbiorowych w zakresie rozwoju duchowego i materialnego wspólnoty terytorialnej;
- potrzeby i pragnienia mieszkańców i gości zmieniają się – władze powinny systematycznie monitorować oczekiwania i preferencje społeczne;
- kontaktowanie się z mieszkańcami powinno być podstawową aktywnością władz – członkowie władz samorządowych kontaktują się bezpośrednio z jednostkami i grupami, możliwe są różne formy, środki i techniki porozumiewania się;
- dobra i usługi komunalne powinny tworzyć określoną wartość dla mieszkańca (klienta) i dla osób odwiedzających daną jednostkę terytorialną;
- rozwój miasta (regionu) wymaga ciągłego dopływu czynników rozwojowych, które są z reguły deficytowe – jednostki osadnicze konkurują z sobą o dostęp do zasobów osobowych, finansowych, technologicznych, informacyjnych i przyrodniczych;
- decyzje i zachowania osób i instytucji uzależnione są od jakości oferowanych warunków życia, pracy, nauki i wypoczynku.

Niniejsza praca, będąca efektem wieloletnich zainteresowań autora problematyką marketingowego zarządzania jednostkami przestrzenno-administracyjnymi, omawia szczególnie obszar marketingu sektorowego, a mianowicie marketing terytorialny – marketing miast oraz regionów. Podjęto w niej próbę ukazania jednostki osadniczej jako podmiotu rynku i wybranych konsekwencji takiego podejścia. Na podstawie studiów materiałów naukowych opublikowanych w kraju i za granicą, a także wyników własnych badań marketingowych oraz przemyśleń i doświadczeń zgromadzonych w trakcie pracy naukowo-dydaktycznej w Akademii Ekonomicznej w Krakowie, autor przedstawił zarys teoretyczno-metodologicznych zagadnień obejmujących podstawowy kurs marketingu terytorialnego.

Autor skoncentrował się na ogólnych kwestiach marketingu miast i regionów, na jego istocie, na samym podejściu marketingowym w praktyce zarządzania jednostkami terytorialnymi. W mniejszym stopniu została rozwinięta instrumentalno-narzędziowa sfera strategii marketingowych miast czy regionów, z wyjątkiem szczegółowego wyjaśnienia marketingowej koncepcji produktu terytorialnego. Zaprezentowane wywody są w większości efektem autorskiego podejścia do specyfiki i odmienności marketingu terytorialnego w stosunku do marketingu dóbr i usług konsumpcyjnych – marketingu przedsiębiorstw i instytucji. Zakres tematyczny książki i jej zawartość z pewnością wymagają jeszcze uzupełnień, korekt i rozwinięć. W niniejszej postaci oddaje ona jednak w dostatecznym stopniu aktualny stan rozwoju tej szczególnej sfery wiedzy marketingowej.

1

Geneza i warunki rozwoju marketingu terytorialnego

Marketing terytorialny jako efekt poszerzania i pogłębienia wiedzy marketingowej

Marketing jako popularna dziedzina praktycznej wiedzy menedżerskiej już od wielu lat traktowany jest w kategoriach quasi-dyscypliny naukowej. Od momentu jego zaistnienia w programach studiów ekonomicznych aż do chwili obecnej pojawiło się wiele obszarów i ujęć specjalistycznych. Proces kształtowania i usamodzielniania się wyodrębnionych, zazwyczaj ze względu na podmioty lub przedmioty procesów wymiany, sfer marketingu nabrał szczególnej dynamiki i znaczenia w momencie, kiedy zainteresowanie marketingiem i jego narzędziami oddziaływania na partnerów zaczęły wykazywać nie tylko przedsiębiorstwa i ich grupy działające na rynku dóbr konsumpcyjnych, ale także:

- przedsiębiorstwa usługowe,
- przedsiębiorstwa sektora inwestycyjnego,
- instytucje non profit,
- gospodarstwa rolnicze i ich grupy,
- organizacje i stowarzyszenia społeczne,
- przedsiębiorstwa komunalne,
- wspólnoty terytorialne,
- formalne i nieformalne grupy interesów.

Oddolny nacisk zainteresowanych jednostek i grup spowodował, że marketing rozumiany dotychczas jako system pozyskiwania klientów poprzez konsekwentne rozpoznawanie i zaspokajanie ich potrzeb (pragnień) uległ istotnej modyfikacji. Przekształcanie koncepcji marketingu i nowe spojrzenie na obszar jego zainteresowań rozpoczęło się już na początku lat 70., wraz z opublikowaniem przełomowej w skutkach tezy Ph. Kotlera i S. Levy'ego o po-

modyfikacja
koncepcji
marketingu

szerzaniu i pogłębianiu marketingu oraz nowej interpretacji procesu wymiany między odpowiednią parą podmiotów¹. W konsekwencji na gruncie ogólnej koncepcji marketingu koncentrującej się na relacjach wymiennych opartych na transakcji kupna-sprzedaży dóbr konsumpcyjnych wyrosły subkoncepcje rozpatrujące wymianę wartości, których źródłem są:

- dobra inwestycyjne (zaopatrzeniowe),
- usługi,
- nieruchomości,
- idee,
- technologie i projekty,
- osoby,
- organizacje,
- przedsięwzięcia,
- miejsca.

marketingi sektorowe

W ten sposób marketing ogólny – zorientowany na powszechne dobra częstego i okresowego zakupu – dopełniony został przez marketingi sektorowe, czyli kompleksowe, koncepcje skutecznego działania w różnych obszarach ludzkiej aktywności, wyrażającego się w pozyskiwaniu i utrzymywaniu nie tyle klientów, ile zwolenników, widzów, interesantów, członków i użytkowników. Ich pozyskanie, jako nadrzędny cel działań, było możliwe dzięki zastosowaniu ogólnej filozofii marketingowej polegającej na zorientowaniu na partnera – adresata oddziaływania, a zakładającej:

- rozpoznanie potrzeb i życzeń,
- kształtowanie odpowiedniej oferty (produktu),
- przekazywanie informacji,
- oferowanie produktu we właściwym miejscu i czasie,
- proponowanie warunków wymiany (współpracy) adekwatnych do możliwości partnera.

Rozszerzenie pola zainteresowań marketingu doprowadziło do sytuacji, w której marketing stał się środkiem zdobywania i trwałego wiązania z odpowiednią jednostką różnych podmiotów i grup dzięki wpływaniu na ich opinie, postawy i sposoby zachowania się. Wyrazem podjętych przez nie decyzji był nie tylko zakup określonego dobra (zmiana stanu posiadania), ale także:

- zmiana tożsamości,
- zmiana poglądów,
- zmiana przynależności,
- zmiana sposobów zachowania się,
- zmiana metody działania,